

ČSO
a BirdLife Int.

Výzkum

Ochrana

Propagace

Patronátní
skupiny IBA

Pracovní
skupiny

Jaro ožívá (Spring Alive)

Spring Alive je mezinárodní vzdělávací projekt sledování přiletu vybraných druhů stěhovavých ptáků, který je určen pro širokou veřejnost, zejména pro děti. Tento jednoduchý projekt můžete dobře využít ve školní i mimoškolní výuce i jako doplněk akcí s ptáčí tematikou (Vítání ptačího zpěvu, Festival ptactva, Den Země apod.). V sekretariátu ČSO je k dispozici množství doplňkových propagačních a vzdělávacích materiálů.

O projektu

Spring Alive, v ČR probíhající pod názvem Jaro ožívá, je společným výchovně-vzdělávacím projektem BirdLife International. Probíhá od roku 2005 a v současnosti se jej účastní 36 zemí Evropy, Blízkého Východu a Afriky. Projekt je určen převážně pro děti, jejich rodiny a školní kolektivy, základní cílovou skupinou jsou děti ve věku 8-12 let. Zkušenosti však ukazují na zájem účastníků bez rozdílu věku i ornitologických znalostí.

Hlavním cílem je vzbudit u veřejnosti zájem o přírodu a její ochranu, skrze zapojení do sledování přiletů „poslů jara“. Projekt vzdělává veřejnost v problematice ptačí migrace a nutnosti mezinárodní spolupráce v ochraně ptactva a přírody a upozorňuje na dramatický úbytek stěhovavých ptáků i na problematiku úbytku hnízdních příležitostí.

Jak se zapojit

Podstatou je sledování přiletu pěti druhů ptáků pomocí webové stránky www.springalive.net. Cílovými druhy jsou čáp bílý, vlaštovka obecná, kukačka obecná, rorýs obecný a vlha pestrá. Pozorovatelé do on-line formulářů zaznamenávají vždy první pozorování uvedených druhů, dále stát, kraj a počet pozorovatelů. Žadoucí je vložit svůj popis daného pozorování, ten se poté zobrazuje v „jarním blogu“. Všechny zúčastněné země mají svoje národní jazykové verze mezi nimiž lze libovolně přecházet a sdílet tak své jarní zážitky s podobnými nadšenci z celé Evropy.

U národního koordinátora jsou k dispozici na vyžádání i papírové verze formulářů.

Od roku 2010 je projekt rozdělen na jarní „evropskou“ část (březen – červen) v rámci níž je sledován přilet tažných ptáků do Evropy a podzimní „africkou“ část (září – prosinec), v rámci níž je sledován přilet tažných ptáků na jejich zimoviště.

Všichni zájemci se mohou přihlásit o odběr pravidelných e-mailových novinek, rozesílaných přibližně 1x týdně. V nich jsou účastníci informováni především o aktuálních přiletech stěhovavých druhů ptáků a o souvisejících tématech, jakož i o aktualitách z činnosti ČSO.

Jaro ožívá ve školách

Projekt Jaro ožívá vhodně oživuje výuku nejen přírodopisu, ale i řady dalších předmětů. Učitelé, děti i další zájemci naleznou na webových stránkách rozsáhlé informace, fotografický i zvukový materiál i jednoduché počítačové hry. V sekci pro učitele jsou ke stažení výukové materiály (detailní informace, hry, tipy na zpestření výuky, pracovní listy apod.). Vzdělávací tiskoviny jsou rozesílány všem školám a jiným kolektivům, kteří se přihlásí do projektu.

Výsledky

Výsledky jsou zobrazovány na www.springalive.net v tabulkách, mapách („postup jara Evropou“) a grafech. Na stránkách je průběžně sestavován žebříček neaktivnějších zemí s největším počtem pozorování.

Výsledky projektu budou zpracovány odborníky z BirdLife International s cílem zjistit trendy návratů stěhovavých ptáků a faktory, které mohou ovlivnit případné změny v migračním chování (např. klimatické změny). Limitujícím faktorem je ovšem dostatečně velký počet účastníků a dostatečně dlouhá doba sběru pozorování. Nezbytné bude i pečlivé ošetření správnosti dat, neboť při takto vysokém počtu pozorovatelů různého věku i znalostí častěji dochází k různým determinacím či metodickým nepřesnostem.

Doprovodné akce

K projektu Jaro ožívá bývají vyhlašovány doprovodné akce jako například výtvarné či vědomostní soutěže. Kromě toho je připraveno množství doprovodných vzdělávacích i propagačních materiálů, které lze objednat v sekretariátu ČSO. Jejich aktuální přehled je uveden na www.springalive.net, sekce Pro učitele.

Vzhledem k jarnímu načasování projektu lze Jaro ožívá vhodně propojit s Vítáním ptačího zpěvu, Dnem Země nebo Dnem ptactva. Podzimní „africká“ sezóna může být využita během Festivalu ptactva. Organizátoři Vítání a Festivalu obdrží informace i materiály k projektu Jaro ožívá ze sekretariátu, ostatní si mohou napsat koordinátorovi projektu.

Tematické hry

Uvádíme výběr vyzkoušených a osvědčených námětů pro zpestření výuky či doprovodných akcí pro děti. Jejich širší výběr je uveden na www.springalive.net v sekci Pro učitele.

„Dovolte, abych se představil.“ Postupně s dětmi shromažďujeme různé obrázky ptáků (za letu, na zemi, na hnízdě, fotky či nákresy typických míst výskytu: čáp – mokré oblasti; vlaštovka – statek; kukačka – lesy, křoviny, břehové porosty; rorýs – město; vlha – vinice, strmé břehy řek, pískovny). Obrázky ke každému druhu pak můžeme nalepit na zvláštní čtvrtku nebo můžeme udělat koláž kdy obrázek druhu propojíme s obrázky biotopů.

Postavme hnízdo. Abychom pochopili, jak zruční musejí být ptáci, aby postavili hnízdo, děti shromáždí vhodný materiál (např. provázek, hadříky, větvičky, listí, kousky mechu, vlhkou zem, trávu) a zkusí z něj postavit co nejkrásnější hnízdečko. Starší děti mohou pracovat jen palcem a ukazovákem, což má připomínat ptačí zobák.

S dětmi diskutujeme, jaké materiály ptáci používají a jaké má který funkce (určují tvar, maskují, izolují, tvoří podpůrnou strukturu, tvoří měkkou podestýlku). Které materiály používá pět druhů projektu Jaro ožívá? (Pozor na chyták v případě „hnízda“ kukačky.) Proč si vybírají tyto materiály? Jak to souvisí s prostředím a velikostí hnízda? Děti volně vyprávějí o hnízdech, se kterými se už setkaly. Vedoucí jim vysvětlí, jak se chovat, když najdou ptačí hnízdo (být zticha, neničit a nevybírat vajíčka, rychle se vzdálit). Co můžeme najít v hnízdě čápa, rorýse, vlaštovky nebo vlhy?

Kde bydlím? Připravíme si fotky (obrázky) ptáků a obrázky jejich hnízd. Děti mají za úkol přiřadit druh ke správnému hnízdu. Můžeme dodat i obrázky prostředí. V přírodě můžeme hru zpestřit tím, že obrázky poschováváme ve vymezeném prostoru.

Architekt. Děti dostanou za úkol „vyprojektovat“ (nakreslit a popsat) dům tak, aby mohl sloužit jako obydlí nejen lidem, ale i ptákům. Které z druhů projektu Jaro ožívá by v něm mohly bydlet a kde? A kteří další ptáci?

„Pantomima“. Dobrovolník si vybere (vylosuje) jeden z druhů projektu Jaro ožívá a gesty, bez použití slov, se jej ostatním snaží znázornit. Každý pták může být zobrazen vícero způsoby, hrajeme dokud nám nedojdou nápady.

ANO—NE. Dobrovolník si vybere (vylosuje) kartičku s názvem (obrázkem) jednoho druhu. Ostatní se snaží zjistit, o který druh jde, ale odpověď může být jen ANO

nebo NE (popř. NEVÍM). Kolektiv je také možno rozdělit na dvě skupiny a vyhrává ta, která zjistí druh pomocí menšího počtu otázek.

Příprava na cestu. Děti si představí, že se připravují na roční cestu (migraci). Co si mají vzít sebou a co nechat doma? Co je nevyhnutelné na přežití cesty? Jakou destinaci by si vybrali? Žáci vyznačí cestu a „destinaci“ na mapě. Jaké jsou rozdíly mezi našimi přípravami a přípravami ptáků? Jaká možná nebezpečí číhají na ptáky a jaká na nás?

TV interview. Jeden žák v roli reportéra zpovídá druhého žáka v roli jednoho z pěti druhů ptáků. Žáci si předem připraví trefné otázky a odpovědi. Mohou být jednoduché – čím se živíš? Kde si stavíš hnízdo? Podle čeho tě poznáme? Nebo složitější např. Čeho se na své cestě na/ze zimoviště nejvíce bojíš? Na co se více těšíš (hnízdiště/zimoviště) a proč? Co bys chtěl vzkázat nám lidem? Pokud v rozhovoru nezazní název ptáka, mohou ostatní děti hádat, koho reportér zpovídal.

Příklad úkolové hry Cesta do Afriky

Jednotlivá stanoviště (dopředu připravit, rozmístit):

Vykrmení mlád'at. Do papírové atrapy (v nouzi kbelík) házíme míčky s nakreslenou potravou.

Příprava na cestu – vykrmení se. Předem připravené, zalaminované kartičky s obrázky potravy rozmístíme ve vymezeném prostoru. Každé dítě si zvolí jeden druh a hledá co nejrychleji kartičky se svojí potravou.

Přelet. Vymezíme území, které bude nutno přeletět složenou papírovou vlaštovkou. Možno zpestřit zalaminovanými obrázky biotopů (Alpy, ostrovy, Sahara).

Nástrahy cesty. Napneme křížem krážem lano, děti musejí prolézat, prchají křovím před kraujcem. Varianta ptáčnická síť, do které na středomořských ostrovech chytají ptáky – nutno prolézt a nezavadit o provaz.

Elektrické vedení. Ve výšce mezi stromy napneme dvě lana, děti přehazují kroužky (míčky, koule z papíru) představující čápa, který musí přeletět a nezavadit o dráty.

Zimoviště. Ve vymezeném prostoru rozmístíme obrázky živočichů žijících v Africe i na jiných kontinentech. Úkolem dětí jebude určit, s kým se naši ptáci mohou na svém zimovišti potkat.

Kontakt

Národní koordinátorkou je Lucie Hošková, 602 972 368, hoskova@birdlife.cz. ...